

Затверджую:
Ректор ДДМА
В.Д. Ковальов
«24» червня 2021 р.

ПОЛОЖЕННЯ
про організацію освітнього процесу підготовки здобувачів вищої освіти ступеня
доктора філософії (PhD) в аспірантурі
Донбаської державної машинобудівної академії

1. Загальні положення

1.1. Положення про організацію освітнього процесу підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (PhD) в аспірантурі Донбаської державної машинобудівної академії (далі – Положення) є складовою системою внутрішнього забезпечення якості вищої освіти і регулює організацію освітнього процесу підготовки доктора філософії (PhD) у Донбаській державній машинобудівній академії (далі – Академія).

1.2. Положення визначає основні принципи, процедури та індикатори забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти в Академії, а також розподіл повноважень щодо забезпечення якості освіти між учасниками освітнього процесу, керівництвом освітньо-наукових програм, кафедрами і факультетами, структурними підрозділами, керівними органами Академії.

1.3. Положення спрямоване на забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти в Академії відповідно до загальновизнаних європейських та світових стандартів, формування культури якості в Академії, запровадження та постійне удосконалення системи підготовки здобувачів ступеня доктора філософії (PhD). Положення також регулює питання залучення до процесів забезпечення якості в Академії як учасників освітнього процесу (здобувачі вищої освіти, науково-педагогічні працівники, навчально-допоміжний персонал), так і інших зацікавлених осіб.

1.4. Нормативно-правовою базою організації освітнього процесу здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (далі – здобувач) в Академії є: Конституція України, Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261, Постанова Кабінету Міністрів України від 25.06.2020 р. № 519 (додаток до Постанови від 23.1.2011 р. № 1341 «Про затвердження національної рамки кваліфікації»), інші нормативно-правові акти з питань освіти, Статут Академії, внутрішні положення, якими регулюється освітній процес в Академії, це положення.

1.5. Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі становить чотири роки. Основною формою роботи здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії є виконання індивідуального плану (освітньої та наукової складових).

2. Форми навчання

2.1. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі здійснюється заочною (денною, вечірньою) та заочною формами.

2.2. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється поза аспірантурою (для осіб, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи у ДДМА. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за державним замовленням здійснюється виключно в аспірантурі заочною (денною, вечірньою) формою навчання.

3. Освітній процес

3.1. Освітній процес в Академії - це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що проводиться через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

3.2. Мета освітнього процесу вищої освіти – підготовка конкурентоспроможних фахівців, забезпечення розвитку та набуття ними необхідних загальних та фахових компетентностей відповідно до рівнів Національної рамки кваліфікацій, а також можливостей для особистісного розвитку.

3.3. Освітній процес базується на таких принципах:

- відкритості (освітній процес в Академії здійснюється відкрито для усіх зацікавлених сторін);
- доступності (відповідність змісту, характеру і обсягу матеріалу, який вивчається, можливостям і рівню підготовки здобувача вищої освіти);
- єдності і наступності освітнього процесу (забезпечення єдності структури освіти та узгодженості ступенів і етапів навчально-виховного процесу);
- безперервності (реалізація концепції «Навчання впродовж усього життя» через організацію самостійного навчання і самоосвіти здобувачів вищої освіти з метою забезпечення високої якості життя);
- науковості (інтеграція навчання з наукою і практикою, професійна спрямованість освітнього процесу);
- гнучкості і прогностичності (забезпечення варіативності, саморегуляції та безперервного оновлення змісту вищої освіти, його адаптації до вимог суспільства);
 - гуманізму, демократизму та пріоритетності загальнолюдських духовних цінностей (орієнтування на зміцнення єдності людини, народу і держави);
 - національної спрямованості (забезпечення органічного зв'язку освіти з національною історією, культурою, традиціями);
 - міжнародної інтеграції (забезпечення інтеграції системи вищої освіти України у європейський простір вищої освіти, за умови збереження і розвитку досягнень прогресивних традицій національної вищої школи);
 - незалежності від втручання будь-яких політичних партій, громадських та релігійних організацій (забезпечується вимогою Конституції України про недопустимість втручання в освітній процес закладу вищої освіти політичних партій, громадських і релігійних організацій).

3.4. Освітній процес організовується з урахуванням наявного науково-педагогічного потенціалу, матеріально-технічної і методичної бази Академії, з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання та орієнтується на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, академічної та професійної мобільності, швидкої адаптації до змін і розвитку в соціально-культурній сфері, в галузях техніки, технологій, системах управління та організації праці в умовах ринкової економіки.

3.5. Основними завданнями освітнього процесу є:

- провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними спеціальностями;
- провадження освітньої діяльності на основі індивідуальних навчальних планів і програм, які відповідають запиту держави, громади та галузей економіки країни;
- залучення роботодавців до участі в підготовці та реалізації навчальних планів, спеціальностей та переорієнтація навчальних планів на збільшення частки практичної компоненти;

- інтеграція Академії з навчальними закладами різних типів, науковими установами та підприємствами, зокрема, шляхом створення навчально-науково-виробничих комплексів, технопарків у сфері сталого природокористування та якості життя;
- забезпечення вільного багатоканального доступу до світових освітніх та наукових ресурсів через мережу Інтернет в приміщеннях Академії;
- забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності;
- створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їх здібностей і талантів, у тому числі на підставі створення та реалізації програм міжнародного стажування або об'єднаних з іншими університетами навчальних планів підготовки докторів філософії.
- збереження та примноження моральних, культурних, патріотичних, наукових цінностей і досягнень суспільства;
- поширення знань серед населення, підвищення освітнього і культурного рівня громадян;
- створення умов для здобуття якісної освіти здобувачам освіти з особливими освітніми потребами;
- активне залучення до освітнього процесу і науково-дослідницької роботи вчених, провідних фахівців організацій та установ.

Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі здійснюється за освітньо-науковою програмою та навчальним планом, що затверджується вченою радою Академії для кожної спеціальності. Освітньо-наукова програма та навчальний план складаються з освітньої та наукової складових. Протягом строку навчання в аспірантурі аспірант зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової програми:

- здобути теоретичні уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей;
- розв'язувати комплексні проблеми у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності;
- оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності;
- провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення;
- подати до спеціалізованої вченої ради свої наукові досягнення у вигляді дисертації.

3.6. Структурно-логічна схема підготовки доктора філософії є науковою і методичною основою процесу реалізації освітньо-наукової програми підготовки і базою для створення навчального та робочого навчального планів.

3.7. Навчальний план – це основний нормативний документ, що визначає перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення на стадії підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в Академії. Навчальний план розробляється на підставі освітньо-наукової програми за кожною спеціальністю на весь нормативний термін навчання робочими групами, до складу яких входять гарант освітньо-наукової програми та провідні фахівці випускаючих кафедр. Погоджений у встановленому порядку оригінал навчального плану зберігається на випускаючій кафедрі та у відділі аспірантури.

Навчальний план аспіранта повинен містити інформацію про перелік та обсяг навчальних дисциплін (40 кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – ЄКТС), послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю. Навчальний план аспірантури повинен містити перелік дисциплін вільного вибору аспіранта в обсязі не менше як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС.

Засвоєння аспірантами навчальних дисциплін може відбуватися на базі Академії, а також в рамках реалізації права на академічну мобільність (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 № 579) – на базі інших вітчизняних закладів вищої освіти (наукових установ) та закладів освіти за кордоном.

3.8. Освітньо-наукова програма та навчальний план є основою для формування аспірантом індивідуального навчального плану, який є основним робочим документом аспіранта і погоджується з науковим керівником, деканом факультету та затверджується Вченою радою Академії протягом двох місяців з дня зарахування аспіранта на навчання.

При формуванні індивідуального навчального плану аспірант здійснює вибір дисциплін варіативної частини освітньої програми з обов'язковим дотриманням нормативно встановлених термінів підготовки доктора філософії, з урахуванням структурно-логічної послідовності вивчення навчальних дисциплін, що визначають зміст освіти за певною спеціальністю та системи оцінювання (підсумковий контроль знань, державна атестація аспіранта). При цьому аспіранти, за погодженням зі своїм науковим керівником, мають право вибрати дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти.

3.8.1. Аспірант має право змінювати свій індивідуальний навчальний план за погодженням із науковим керівником з подальшим затвердженням Вченою радою Академії.

3.8.2. Усі аспіранти незалежно від форми навчання відвідують аудиторні заняття і проходять усі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені індивідуальними навчальним планом аспіранта та освітньо-науковою програмою.

3.8.3. Аспірант проводить наукові дослідження згідно з індивідуальним планом роботи, в якому визначає зміст, строки виконання та обсяг наукових робіт, а також запланований строк захисту дисертації протягом строку підготовки в аспірантурі.

3.8.4. Індивідуальний навчальний план аспіранта повинен містити перелік дисциплін за вибором аспіранта в обсязі, що становить не менше 25 відсотків від загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для цього рівня вищої освіти. При цьому аспірант має право вибрати навчальні дисципліни, які пов'язані з тематикою дисертаційного дослідження, за погодженням із своїм науковим керівником та деканом відповідного факультету. Оригінал плану повинен знаходитись у відділі аспірантури, а копія на випускаючій кафедрі.

3.8.5. Відділ аспірантури/кафедра на початку навчального року доводить до відома здобувачів ступеня доктора філософії перелік дисциплін за вільним вибором в межах кожного року навчання.

Аспіранти, ознайомившись з переліком дисциплін за вільним вибором, вносять обрані дисципліни до вибіркової частини індивідуального навчального плану.

Відділ аспірантури узагальнює інформацію про вибір аспірантами навчальних дисциплін. Ця інформація є підставою для включення обраних дисциплін до навчального навантаження кафедри.

3.8.6. Відомості підсумкового контролю зберігаються у відділі аспірантури.

3.8.7. Аспіранту, який виїжджає на навчання до іншого закладу вищої освіти (у тому числі за кордон), видається академічна довідка.

3.8.8. У разі часткового невиконання семестрового навчального плану (у разі хвороби тощо), аспірант може перенести його виконання, за погодженням з відділом аспірантури на інший період часу, що не перевищує термін навчання.

3.8.9. До заліків та іспитів не допускаються аспіранти, які не з'явилися на сесію без поважних причин. Рішення щодо допуску до складання встановлених форм контролю приймає проректор з наукової роботи (перший проректор).

3.8.10. Реалізація індивідуального навчального плану аспіранта здійснюється у період часу, що не перевищує термін навчання. У разі переривання навчання нормативний термін навчання може відрізнятися від терміну, зазначеного в індивідуальному навчальному плані.

Відповідальним за виконання індивідуального навчального плану є аспірант.

Відповідальним за набуття компетентностей, якими повинен оволодіти аспірант, є науковий керівник.

3.8.11. Контроль за виконанням індивідуального навчального плану аспіранта здійснює його науковий керівник.

Індивідуальний план наукової роботи є обов'язковим до виконання аспірантом і використовується для оцінювання успішності запланованої наукової роботи.

Невиконання індивідуального плану наукової роботи або порушення строків виконання індивідуального плану наукової роботи без поважних причин, передбачених законодавством, може бути підставою для ухвалення Вченою радою факультету рішення про відрахування аспіранта з аспірантури.

3.10. Освітньо-наукова програма аспіранта має включати не менше чотирьох складових, що передбачають набуття аспірантом таких компетентностей, відповідно до Національної рамки кваліфікацій:

- здобуття глибинних знань із спеціальності, за якою аспірант проводить дослідження, зокрема, засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку;
- набуття універсальних навичок дослідника, зокрема, усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та складання пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності;
- оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору;
- здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності.

3.10.1. Аспірант, який підтвердив рівень свого знання іноземної мови, зокрема, англійської, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment на рівні C і Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, має право:

- на зарахування відповідних кредитів ЄКТС, передбачених освітньо-науковою програмою аспірантури;
- на використання обсягу навчального навантаження, передбаченого для набуття мовних компетентностей, для здобуття інших компетентностей (за погодженням з науковим керівником).

3.11. Аспіранти зобов'язані виконувати всі обов'язки здобувачів вищої освіти, визначені Законом України «Про вищу освіту». З метою забезпечення належного проведення наукових досліджень аспіранти зобов'язані:

- дотримуватись принципів академічної доброчесності, морально-етичних норм і стандартів поведінки дослідників у відповідній галузі, встановлених закладом вищої освіти;
- виконувати індивідуальний план наукової роботи, систематично (двічі на рік) звітувати про хід його виконання на засіданні кафедри, вченої ради факультету;
- подати до спеціалізованої вченої ради свої наукові досягнення у вигляді дисертації.

3.12. Наукова складова освітньо-наукової програми передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом одного або двох наукових керівників та оформлення його результатів у вигляді дисертації.

Невід'ємною складовою освітньо-наукової програми є підготовка та публікація

наукових статей.

Підготовка в аспірантурі завершується наданням висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

3.13. Керівництво освітньо-науковими програмами.

3.13.1. Загальне керівництво і контроль всіх аспектів реалізації освітньо-наукових програм на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти в Академії здійснюється гарантом освітньо-наукової програми і проректором з наукової роботи.

3.13.2. Склад проектної групи, відповідальної за започаткування освітньої діяльності на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти за освітньо-науковими програмами відповідних спеціальностей, призначається ректором Академії.

Керівником проектної групи призначається гарант освітньо-наукової програми, який має науковий ступінь доктора наук за відповідною спеціальністю, відповідає кваліфікаційним вимогам, визначеним Ліцензійними умовами і має стаж науково-педагогічної та/або наукової роботи не менш як десять років.

Група забезпечення спеціальності – група науково-педагогічних та/або наукових працівників під керівництвом гаранта освітньо-наукової програми, для яких заклад вищої освіти є основним місцем роботи і які відповідають за виконання освітніх програм за спеціальністю на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти, особисто беруть участь в освітньому процесі і відповідають кваліфікаційним вимогам, визначеним Ліцензійними умовами.

3.13.3. На групи забезпечення, відповідальні за підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, покладається виконання таких основних завдань:

- формування та розробка освітньо-наукової програми, навчального плану, напрямів наукових досліджень, визначення змісту блоку дисциплін вибіркової частини;
- аналіз якості забезпечення освітньо-наукової програми навчальною літературою та навчально-методичними матеріалами;
- контроль якості підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за відповідною освітньо-науковою програмою в цілому;
- проведення експертної оцінки й уточнення тематики дисертаційних робіт, здійснення координації й контролю діяльності наукових керівників дисертаційних робіт;
- консультування науково-педагогічних працівників з питань виконання освітньо-наукової програми;
- консультування аспірантів щодо вибіркової навчальної дисципліни освітньо-наукової програми;
- контроль організації та проведення проміжних та річних звітів аспірантів;
- спрямування і контроль організації самостійної роботи;
- сприяння популяризації та апробації результатів наукових досліджень аспірантів (участь у конференціях, підготовка та публікація наукових статей тощо) в Україні та за кордоном.

3.13.4. Члени груп забезпечення, відповідальні за підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії мають право:

- вносити пропозиції щодо оновлення змісту чинних освітньо-наукових програм з урахуванням інноваційних технологій, вітчизняних та світових досягнень у галузях освіти і науки;
- відвідувати всі види занять аспірантів згідно з навчальним планом відповідної освітньо-наукової програми;
- брати участь у засіданнях Вченої ради Академії та Вчених рад факультетів при розгляді відповідних питань;
- вносити пропозиції щодо заохочення аспірантів.

4. Форми організації освітнього процесу

Форми організації освітнього процесу визначені Положенням про організацію освітнього процесу в Академії. Освітній процес підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в Академії здійснюється у таких формах:

- навчальні заняття;
- самостійна робота;
- науковий семінар;
- контрольні заходи;
- педагогічна практика.

4.1. Навчальні заняття - лекція; лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття, індивідуальні завдання, консультація. Тривалість навчальних занять обраховують в академічних годинах.

4.2. Науковий семінар - обговорення порівняно невеликою групою учасників підготовлених ними наукових доповідей, повідомлень для формування компетенцій здобувачів в об'ємі нових знань та методів для оптимізації взаємодії з проектами і програмами, що забезпечує умови для розвитку мислення через дискусію. Керівником наукового семінару виступає провідний вчений, який активно і плідно працює у відповідній галузі науки. Наукові семінари можуть бути як разовими, так і постійно діючими. Вони є важливим засобом згуртування дослідницького колективу, вироблення у його членів загальних підходів, поглядів. Для організації семінару заздалегідь призначають доповідачів та опонентів. Науковий семінар проводиться з наданням матеріалів у вільному доступі до початку семінару. Опоненти попередньо ознайомлюються з доповідями, вивчають літературу за темою доповіді і дають розгорнуту аргументовану оцінку під час обговорення. У роботі наукових семінарів можуть брати участь здобувачі різних ступенів вищої освіти різних років навчання за різними спеціальностями, які мають бажання узагальнити, систематизувати та поглибити опрацьований теоретичний матеріал, активізувати самостійність суджень, навчитись відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів. У процесі наукової роботи вчені спілкуються між собою, використовуючи особливий тип мовлення, званий "науковий стиль". Такий стиль характеризується прагненням до чіткості вираження думки, суворої логіки викладу, точності та однозначності формулювань. Метою наукового семінару є оволодіння фундаментальними знаннями, розвиток логічного мислення, формування переконань, оволодіння культурною толерантністю, активізація соціального становлення особистості майбутнього науковця.

4.3. Педагогічна практика аспірантів є частиною навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та видом практичної діяльності здобувачів із здійснення навчально-виховного процесу у вищій школі, включаючи викладання дисциплін, організацію освітнього процесу, науково-методичну роботу, здобуття вмінь та навиків практичної викладацької діяльності. Зміст і порядок проходження педагогічної практики аспірантів визначається Положенням про порядок проходження педагогічної практики здобувачами третього освітньо-наукового рівня у ДДМА.